

Regnemodel på dagpengeområdet er misvisende – og Finansministeriet har en forpligtelse til at få den fikset

Skrevet af

Michael Rosholm
Formand for AE og professor på Aarhus Universitet

Emilie Damm Klarskov
Analysechef

Jes Vilhelmsen
Senioranalytiker

Bag murene i den røde bygning på Slotsholmen har økonomernes regnemodeller en enorm magt, fordi modellernes konsekvensberegninger har stor betydning for den økonomiske politik. På dagpengeområdet fejlvurderer Finansministeriets regnemodel prisen på forbedringer med op mod 60 procent.

Kontakt

Formand for AE og professor på Aarhus Universitet

Michael Rosholm

📞 22 94 18 47

✉️ rom@econ.au.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

📞 50 73 71 34

✉️ jk@ae.dk

Hæver man dagpengesatsen, bliver livet som arbejdsløs mere attraktivt, og de ledige vil i mindre omfang søge job. Samtidig vil de beskæftigede gøre mindre for at undgå at blive en del af arbejdsløshedsstatistikken. Det mener Finansministeriet, men vi mener ikke, at ministeriets regnemodel afspejler virkeligheden på en retvisende måde. Det belyser vi i en [ny analyse](#).

” Vores analyse viser, at modellen overvurderer prisen på dagpengeforbedringer med op mod 60 procent

Michael Rosholm, Emilie Damm Klarskov og Jes Vilhelmsen

Ministeriets embedsfolk bruger en økonomisk model, Dagpengemodellen, til at beregne de samfundsøkonomiske konsekvenser af ændringer i dagpengesystemet. Modellen har stor betydning for beslutningsprocessen omkring politikforslag til for eksempel at hæve dagpengesatsen. Hvis et parti, fagforbund eller borgere foreslår en højere sats, kommer Finansministeriet med et bud på, hvad forslaget vil koste statskassen ved at regne på forslaget i Dagpengemodellen. Vores analyse viser, at modellen overvurderer prisen på dagpengeforbedringer med op mod 60 procent.

Der er altså store skævheder i den måde, Dagpengemodellen regner på. Det kan have alvorlige konsekvenser for den førte politik på dagpengeområdet.

Man kan måske tænke, at det er en akademisk diskussion, hvordan en model i Finansministeriet beregner effekterne af politiske forslag, men det har faktisk realpolitiske konsekvenser.

Tal fylder nemlig meget i den politiske debat. Når politikere argumenterer for et politisk udspil, sker det ofte med afsæt i termer som arbejdsudbud, provenu og offentlige finanser. Helt konkret har statsministeren for eksempel sagt, at arbejdsudbud er blevet den nye valuta i dansk politik. Derfor er det også et demokratisk problem, hvis centraladministrationen bruger skæve modeller til at konsekvensberegne politiske udspil. Alligevel er det faktisk sådan det forholder sig på dagpengeområdet.

” *Desværre har Finansministeriet – ad flere omgange – nægtet at dele både datagrundlag og modelapparat med os. Det er udtryk for en overraskende lukkethed.*

Michael Rosholm, Emilie Damm Klarskov og Jes Vilhelmsen

Skæve antagelser giver skæve resultater

I Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) har vi længe undret os over de store effekter, som dagpengemodellen tilsiger, at det har at ændre på dagpengesystemet. Derfor har vi gennem længere tid forsøgt at få adgang til Finansministeriets datagrundlag og modelapparat. Vi har både viden og erfaring til at gå Finansministeriets regnemodeller efter i sømmene.

Desværre har Finansministeriet – ad flere omgange – nægtet at dele både datagrundlag og modelapparat med os. Det er udtryk for en overraskende lukkethed.

Vi er dog ikke sådan til at slå ud, så vi måtte tænke i nye baner. I stedet for at anvende Finansministeriets datagrundlag, har vi lagt os op ad vismændenes analyser, der bruger omtrent samme tilgang som Dagpengemodellen – og som Finansministeriet i øvrigt selv bruger til at bakke Dagpengemodellens resultater op med.

Vi har gennem et stort arbejde genskabt Dagpengemodellen, der består af intet mindre end 1.400 ligninger. På den måde har vi kunnet undersøge, hvad der driver modellens store adfærdseffekter, og vi kan vise, at modellen har væsentlige mangler.

” *Gennem vores arbejde med modellen viser vi, at modellen ikke tager højde for en række baggrundsvariable*

Michael Rosholm, Emilie Damm Klarskov og Jes Vilhelmsen

Både teoretisk og i modellen er der to forskellige konsekvenser – effekter – af at forhøje dagpengesatsen.

For det første vil en højere dagpengesats medføre, at ledige i mindre grad vil søge beskæftigelse, fordi det bliver mindre slemt at være på dagpenge. Denne effekt kaldes afgangseffekten.

For det andet vil beskæftigede og opsagte gøre mindre for at undgå at havne på dagpenge. Det kaldes for tilgangseffekten.

Og nu bliver det lidt teknisk: Ifølge Finansministeriets Dagpengemodell indtræffer afgangseffekten omkring 18 måneder før dagpengeperiodens udløb. Det betyder altså, at ledige intensiverer deres jobsøgning allerede halvandet år, før de står over for dagpengeudløb.

Gennem vores arbejde med modellen viser vi, at modellen ikke tager højde for en række baggrundsvARIABLE, som er relevante for ledighedsforløbenes varigheder. Det gælder for eksempel, hvilken branche man tidligere har været beskæftiget i kombineret med tid som ledig. Hvis man justerer modellen, så der tages højde for disse faktorer, ændres de lediges søgeadfærd - og dermed indtræffer afgangseffekten - først 3-4 måneder før dagpengeudløb. Det er en kæmpemæssig forskel.

Vi har også set nærmere på tilgangseffekten i modellen. Her kan vi igen vise, at modellen er skæv. Dagpengemodellens tilgangseffekt er ikke empirisk funderet, men hviler på en antagelse om, at opsagte - men stadig beskæftigede - reagerer på samme måde på ændringer i dagpengesystemet som ledige. Gennemgår man den - meget sparsomme - forskningslitteratur, der er på området, vil man se, at Dagpengemodellen herved antager en tilgangseffekt, der er 9-10 gange højere end den tilgangseffekt, der er empirisk funderet.

Skæv dagpengemodell kan rokke ved flexicuritymodellen

Det danske arbejdsmarked er kendetegnet ved den såkaldte flexicuritymodell, der i korte træk består af tre ben:

For det første har arbejdsgivere fleksible vilkår i forhold til at hyre og fyre medarbejdere. Det betyder, at virksomhederne hurtigt kan tilpasse sig efterspørgslen.

Til gengæld har lønmodtagere et stærkt sikkerhedsnet, der griber dem i tilfælde af afskedigelse.

Endelig sikrer en aktiv arbejdsmarkedspolitik, at afskedigede medarbejdere kommer godt og hurtigt tilbage i beskæftigelse.

Flexicuritymodellen har vist sig at være ganske fordelagtig og er internationalt anerkendt for blandt andet at bidrage til, at Danmark har høj jobmobilitet og er det land i EU, hvor [ledige kommer hurtigst tilbage i job](#). Det bidrager samlet til et stærkt og tilpasningsdygtigt arbejdsmarked – og en stærk økonomi.

Op gennem 2010'erne så vi dog en ny tendens, hvor forskellige regeringer begyndte at save i et af benene på taburetten: Man forkortede blandt andet dagpengeperioden, hvilket betød, at lønmodtagernes sikkerhedsnet blev mere stormasket. Og dagpengenes dækningsgrad er faldet.

I dag ser vi stadig igen og igen politiske forslag om at forringe dagpengesystemet. Sidste år foreslog [Liberal Alliance at halvere dagpengeperioden](#), [Konservatives 2030-skatteplan](#) finansieres til dels af forringede dagpenge, og det samme gør [Dansk Erhvervs 2030-plan](#).

Når Finansministeriet regner på de samfundsøkonomiske konsekvenser af disse forslag, overvurderer man effekten på både arbejdsudbud og de offentlige finanser. Faktisk viser vores nye analyse, at effekten på arbejdsudbuddet overvurderes med op til 70 procent, mens provenuet overvurderes med op mod 60 procent.

” *Det er dybt problematisk, når politik bliver ført på baggrund af misvisende konsekvensberegninger. Det skaber nemlig en asymmetri, hvor det – som følge af en skæv model – bliver mere fordelagtigt at skære i dagpengene end at styrke dem.*

Michael Rosholm, Emilie Damm Klarskov og Jes Vilhelmsen

Dermed overvurderes det, hvor mange penge der spares ved at lave dagpengeforringelser. Omvendt vil det fremstå dyrere, end det egentlig er, hvis man foreslår at forbedre dagpengesystemet.

Det er naturligvis legitimt at have et politisk ønske om at forkorte dagpengeperioden eller skære i ydelsesniveauet, men det er dybt problematisk, når politik bliver ført på baggrund af misvisende konsekvensberegninger. Det skaber nemlig en asymmetri, hvor det – som følge af en skæv model – bliver mere fordelagtigt at skære i dagpengene end at styrke dem.

På tide med en ny model

Vi – og andre – har gennem en årrække kritiseret Dagpengemodellens store adfærdseffekter og problematiseret den manglende åbenhed om, hvad der driver dem. Derfor er det også på høje tid, at Finansministeriet gør noget ved problemet.

Finansministeriet har bebudet, at den nuværende Dagpengemodel er på værksted, og det bifalder vi, for der er brug for en gennemgribende reparation. Modellen bør bringes i overensstemmelse med empirien, og retvisende estimater for både tilgangs- og afgangseffekter bør benyttes, så den ikke bygger på misvisende estimater og gætværk.

Der er derudover brug for langt mere åbenhed omkring metode og antagelser, så der er mulighed for, at tænketanke og forskere med flere kan efterprøve modellernes antagelser. Alt andet er udemokratisk.